

Катерина Антонова-Колесник
(Україна)

НАЦІОНАЛЬНО СПРЯМОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ М. В. ЛИСЕНКА ЯК ІСТОРИЧНА ПЕРЕДУМОВА СУЧАСНОЇ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

В кінці XIX – початку XX ст. своєю педагогічною діяльністю М. Лисенко закладає основи національної музичної освіти. Перш ніж відкрити власну школу, композитор набуває викладацького досвіду у різних навчальних закладах Києва. Серед них: музична школа при Київському відділенні Імператорського Російського Музичного Товариства (1 рік), Інститут шляхетних дівчат (25 років), приватні музичні школи С. М. Блюменфельда (15 років) та Н. А. Тутковського (6 років) [2, с. 114].

Викладаючи в Інституті шляхетних дівчат, саме М. Лисенко домагається серйозного ставлення до свого предмету та запроваджує обов'язкові заняття з історії та теорії музики у даному навчальному закладі [1, с. 109; 4, с. 112; 3, с. 32]. У школі С. Блюменфельда композитор навіть деякий час виконувати обов'язки директора. В цілому, композитор займався педагогічною діяльністю більше 40 років: від 1869 р. до кінця життя (1912 р.).

Педагогічні принципи композитора були досить оригінальними на той час. Їх унікальність полягає у тому, що й по сьогоднішній день вони не втратили своєї актуальності [3, с. 160]. Провідним серед цих принципів є виховання дітей та молоді на матеріалі української народної пісні. Практичним втіленням даної педагогічної ідеї стали фольклорні збірки М. Лисенка «Молодощі» та «Збірка народних пісень в хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого й підстаршого віку в школах народних». Саме вони заклали основу національної музичної освіти, адже стали універсальним матеріалом, який можна активно використовувати на уроках співів, гри на музичних інструментах, під час слухання музики та виконання ритмічних рухів і творчих завдань під музику, у театральних постановках тощо [3, с. 144].

Унікальним був запроваджений М. Лисенком метод знайомства учнів із фортепіано, яке починалося зі співу улюблених мелодій та пісень, а також підбору їх по слуху на інструменті [5, с. 50]. На наступному етапі учні пробували транспонувати в інші тональності ці мелодії, а також легкі п'єси [4, с. 113]. Цьому виду діяльності на уроці М. Лисенко надавав важливого значення у процесі музичної освіти, тому приділяв йому багато уваги.

Таку методику Т. Грищенко називає «прогресивною для того часу» [1, с. 110]. Разом з тим, вона є актуальною і понині. На думку О. Михайличенка цей винахідливий педагогічний прийом є корисним для майбутніх музикантів, зокрема – для піаністів-концертмейстерів [2, с. 119].

Не менш корисним був застосований М. Лисенком метод змагань між учнями, який сприяв розвитку техніки. Він зароджував цікавість учнів до процесу навчання і стимулював їх працювати на високий результат [2, с. 120].

Ще одним принципом М. Лисенка у вихованні майбутніх музикантів було прагнення досягнути їх усебічного розвитку. Також композитор важливого значення надавав вивченню музично-теоретичних дисциплін. Набуття технічних навичок у його педагогічному процесі підпорядковувалось вихованню свідомих, культурних та усебічно розвинених музикантів [2, с. 119]. Отже, молодий музикант повинен був оволодіти навичками слухання музики, читання з аркуша, транспонування, сольної та ансамблевої гри, публічних виступів, а також опанувати такі дисципліни, як теорія музики, сольфеджіо, основи композиції та ін.

У музичній школі С. Блюменфельда діяли курси театральної гри тривалістю у два роки, які, однак, не давали дипломованої акторської освіти. Натомість Музично-драматична школа М. Лисенка, відкрита 1904 р., стає першим українським освітнім закладом, в якому майбутні драматичні актори отримали можливість, по-перше, здобути дипломовану фахову освіту, а по-друге, отримати її саме українською мовою. Окрім цього, саме у школі М. Лисенка під керівництвом кобзаря І. Кучугури-Кучеренка вперше, з перервою у майже ціле століття, відкривається клас гри на таких етнічних українських інструментах, як кобза та бандура.

Отже, педагогічна діяльність М. Лисенка мала важливе значення для розвитку національної професійної музичної освіти. Митець заклав підвалини вищої спеціальної музичної освіти в Україні. Ним створена Музично-драматична школа перевищила раніше існуючі навчальні заклади свого рівня за кількістю дисциплін та рівнем ґрунтовності здобутої освіти. Школа М. Лисенка стала зразком для його послідовників – українських митців та педагогів наступних поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко Т.А. Становлення і розвиток музично-естетичного виховання в гімназіях України (XIX ст. – початок XX ст.): дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.01. / Націон. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1998. 211 с.
2. Михайличенко О.В. Освітньо-педагогічні аспекти розвитку української музичної культури другої половини XIX – початку XX ст.: Монографія. Суми: Мрія-1, 2005. 292 с.
3. Овчарук О. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні на поч. XX ст. (1905-1925 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2001. 195 с.
4. Цвігун О. Розвиток музичної освіти в навчальних закладах Києва (II пол. XIX – поч. XX ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Націон. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2000. 226 с.
5. Шульгіна В.Д. Українська музична педагогіка. Підручник. Київ: ДАКККІМ, 2008. С. 50.

Резюме. Дослідження присвячено педагогічній діяльності М. Лисенка. У дослідженні висвітлено педагогічні принципи композитора: принцип виховання дітей та молоді на матеріалі української народної пісні, принцип знайомства учнів із фортепіано шляхом співу та підбору по слуху на інструменті улюблених мелодій, метод змагань між учнями для розвитку піаністичної техніки та принцип усебічного розвитку. Визначено роль композитора у формуванні сучасної музичної педагогіки.

Ключові слова: музична освіта, педагогічна діяльність, педагогічні принципи, педагогічний процес, М. В. Лисенко.

Summary. The research is dedicated to M.V. Lysenko's pedagogical activity. In the research was cover pedagogical principles of composer: the principle education of children and youth based on Ukrainian folk song, the principle acquaintance of students with piano by singing and pick up by ear to the instrument of their favorite melodies, the method of competition between students for the development of piano playing technique and the principle of comprehensive development. The composer's role in the formation of modern music education is defined.

Keywords: music education, pedagogical activity, pedagogical principles, pedagogical process, M. V. Lysenko.

Зоя Мацішина
(Україна)

МИСТЕЦЬКА ШКОЛА ОЛЕКСИ НОВАКІВСЬКОГО

Неможливо обійти увагою мистецьку школу О. Новаківського у Львові, що займає особливе місце у вихованні національної культури учнів і стала «кузнею молодих мистецьких кадрів та осередком спадкоємності художніх традицій від покоління до покоління» [1, с. 3-10]. Одним із засновників цієї школи був щедрий меценат та опікун, митрополит Андрей Шептицький. Обидві постаті належали до «грона» освічених людей Галичини першої третини ХХ ст., котрі усвідомлювали величезну потребу суспільства в існуванні національної художньої школи.

О. Новаківський заснував Мистецьку Школу 1923 р. в стінах своєї майстерні на засадах приватного навчального закладу, і функціонувала вона аж до його смерті у 1935 р. З початку свого існування школа була окремою структурною одиницею Українського Таємного Університету, що діяла нелегально у Львові у відповідь на примусову полонізацію шкільництва Галичини. У школі викладали прекрасні педагоги, талановиті знавці і майстри своєї справи, які отримали фахову освіту у провідних європейських університетах. Варто зазначити, що історію мистецтв упродовж двох років у школі читав митрополит А. Шептицький, який був добре обізнаний з історією європейської і світової культури. Один із учнів школи Антін Малюца згадував про нього: «Митрополит викладав цікаво і живо, з любов'ю та розумінням мистецтва, так що за кожним разом здавалося, що ось саме тут корінь мистецтва та ключ до розуміння сучасного і майбутнього» [1, с. 4].

О. Новаківський був оригінальною і сильною творчою натурою, чудовим педагогом, магнітом для учнівської молоді, яку заворожувала сила його живописного темпераменту, стихія його малярської мови, а також багата уява,